

CRISTI DANILEȚ

ELEVUL ȘI LEGEA

MANUAL DE EDUCAȚIE JURIDICĂ

MANUAL DE EDUCAȚIE JURIDICĂ

CRISTI DANILEȚ

ELEVUL ȘI LEGEA

Universul Juridic
București
-2022-

Cuvânt-înainte către copiii și tinerii

Salutare! Mă numesc Cristi. Am fost și eu copil, apoi adolescent, apoi tânăr. Îmi amintesc cu drag de perioada în care eram elev, care a fost una extrem de interesantă în viața mea. Acum sunt părinte și am doi copii mari, așa că știu bine prin ce treceți la această vârstă.

Voi sunteți viitori adulți. Ați învățat deja multe lucruri despre ceea ce ne înconjoară. Despre voi înșivă și despre ceilalți. Încetul cu încetul, deveniți *independenți*. Vă conduceți după principii și valori care sunt ale voastre. Aveți exemple sau chiar idoli pe care îi urmați. Vă găsiți propriul drum în viață. Va veni curând vremea când vă veți separa de părinți. Atunci vă veți asuma propria *identitate*. Veți dobândi puterea de a lua decizii în ceea ce vă privește. Vă veți bucura de succes și veți învăța din greșeli.

Sunteți la vârsta la care *experimentați* foarte multe lucruri: ascultați un anumit gen de muzică, vă îmbrăcați într-un stil personal, vă schimbați des frizura. Învățați să dansați sau să faceți sport. Navigați mult în mediul online, folosiți jargoane, vă alimentați într-un anumit fel. Aveți propriii prieteni, propriile preocupări extrașcolare și propriile planuri.

Toate acestea sunt importante, căci ele vă vor forma ca oameni. Oameni care vor avea profesii, vor deveni buni cetățeni și patrioți, colegi de nădejde. Oameni care vor fi membri în cercuri de prieteni sinceri și care își vor întemeia familii. Vor fi însă și unii din generația voastră care vor face parte din acea categorie de oameni care profită de ceilalți, care trișează la examene, care fac rost de bani în mod fraudulos, care consumă substanțe interzise, care sunt membri în bande ce comit infracțiuni. Aceștia vor fi oameni negativști și înfumurați, egoiști și agresivi, gata să facă rău celor care nu sunt ca ei.

Am fost judecător timp de două decenii. În dosarele pe care le-am avut de soluționat am văzut victime, îngrozite de ceea ce li s-a întâmplat; am stat de vorbă cu infractori, dintre care mulți speriați de ceea ce avea să li se întâmple; am discutat cu copii temători pentru viitorul lor, căci părinții urmau să divorțeze. Am realizat că cei mici, dar mai ales adolescenții, nu știu ce drepturi au și ce sancțiuni li se pot aplica dacă greșesc. Pentru a înlătura frica de necunoscut, am început să merg în școli și licee, să explic tinerilor ceea ce au voie și ceea ce nu au voie să facă, cine îi protejează și cum, unde să se adreseze când au probleme și cum se pot apăra atunci când sunt acuzați. Mi-am făcut prieteni printre tineri. Cu mulți țin legătura pe Facebook, Instagram și TikTok.

Mie îmi pasă nu doar de viitorul meu, ci și de al vostru. Am scris acest manual ca să aflați ce drepturi și îndatoriri aveți la această vârstă, ce garanții sunt prevăzute în lege și mai ales cum vă protejează organele statului atunci când aveți o problemă majoră. Poate că informațiile din această carte vă vor ajuta pe unii dintre voi să luați decizia corectă în ceea ce vă privește. Și, cine știe, poate că unii dintre voi vă veți simți atrași de acest domeniu și, peste ceva ani, vom deveni colegi.

Vă invit să lăsați deoparte net-ul pentru câteva ore și să intrați în universul regulilor și al legilor. Începem cu prima regulă: *aveți dreptul să vă știți drepturile!* ☺

Cristi Danileț

Cuvânt-înainte adresat părinților și profesorilor

Supremația legii. O țară modernă se caracterizează prin trei elemente esențiale: democrație, stat de drept, drepturi și libertăți fundamentale. *Statul de drept* este acela în care oamenii se conduc după legi, în care autoritățile asigură ordinea și protejează individul și unde drepturile fiecărui cetățean sunt respectate. Drepturile sunt cele consacrate prin legi, iar acestea sunt obligatoriu de respectat de către toți locuitorii. În România sunt în vigoare peste 11.000 de acte normative. Regulile legale din viața cotidiană și sancțiunile pentru nerespectarea lor constituie obiectul unei noi materii ce își face deja loc în programa școlară, și anume educația juridică.

Educația juridică. Această nouă disciplină completează în mod necesar cunoștințele dobândite de elevi la orele de educație civică sau socială. Se prezintă într-un mod extrem de practic care este legea ce prevede anumite reguli, cum se aplică în concret regulile în diverse sectoare din viața cotidiană, care sunt instituțiile competente ce asigură respectarea regulilor, care sunt procedurile ce trebuie îndeplinite când se reclamă încălcarea unui drept, ce sancțiuni riscă cel care încalcă legea, care sunt efectele asupra viitorului său, cum se poate repara răul produs prin comiterea unei fapte nelegale. Deoarece începând cu vârsta de 14 ani poate fi antrenată răspunderea penală și contravențională a minorului, cred că vârsta adecvată pentru însușirea unor asemenea cunoștințe de către elevi este cea cuprinsă între 12 și 19 ani.

Despre manual. Am evitat chestiunile teoretice și limbajul tehnic. Cititorii au la dispoziție informații elementare pentru a face față cu succes în anumite situații prezente mai des în viața

cotidiană: prezentarea regulii legale, oferirea de exemple practice, explicarea consecințelor unor fapte. Pentru cei care doresc să aprofundeze subiectele, am indicat la sfârșitul fiecărui capitol sursele de informare primară: legi (aproape 600, toate utilizate la redactarea lucrării) și website-uri utile. Dobândirea informațiilor este verificată prin teste tip grilă.

Ce nu este manualul. Manualul nu are ca obiectiv înlocuirea cursurilor de la Facultatea de Drept, nu s-a centrat pe orientarea către cariera juridică și nu și-a propus acordarea de consultanță juridică. Pentru aprofundarea cunoștințelor juridice recomand manualele de specialitate, iar pentru dobândirea de sfaturi juridice în cazuri concrete vă îndrum să consultați un profesionist al dreptului.

Educația non-formală. Manualul poate fi folosită cu succes de oamenii legii și studenții la drept care participă în mod voluntar la întâlnirile cu elevii organizate în școli sau în sediile instituțiilor juridice. Organizația „VeDem Just” încurajează acest tip de educație menit să apropie cetățenii de profesioniștii dreptului. Mai multe informații utile se pot găsi pe site-ul www.vedemjust.ro.

Educația formală. Manualul are la bază programa de juridică, întocmită de VeDem Just și de profesori specialiști. Este destinat în mod special profesorilor care predau în mod regulat, la decizia școlii, disciplina opțională denumită „educație juridică” în unitățile școlare de învățământ preuniversitar. În anul școlar 2021-2022, numărul acestora a ajuns la 126, antrenând un număr de peste 100 de profesori și de 7.000 de elevi. De asemenea, manualul poate fi folosit și de cadrele didactice la orele de educație civică, educație socială sau dirigenție.

Resurse. Pe site-ul *www.educatiejuridica.ro* se găsesc și alte instrumente care pot fi utilizate ca resurse: cărți în format *pdf* sau *audiobooks*, broșuri, filmulețe, navigare 3D în sala de judecată, procese simulate, lecții non-formale ținute elevilor, „Dicționar de legaleză” sau „Calendar legal”. De asemenea, informațiile din manual sunt preluate în aplicația gratuită de educație juridică pentru telefonul mobil numită „Lege-n-Dar. Gândește legal!”.

Capitolul I

Despre educația juridică

În acest capitol vei afla:

- de ce este necesară educația juridică;
- cum a apărut și s-a dezvoltat acest program;
- cui se adresează educația juridică;
- cine și cum poate studia această disciplină.

1. Concept și istoric

Ce este educația juridică? Educația juridică constituie o modalitate de transmitere și însușire a noțiunilor legale și juridice în rândul publicului pentru a-l familiariza cu elementele de bază ale dreptului, astfel încât să poată citi, scrie și înțelege un text legal sau juridic la un nivel acceptabil.

Care este corespondentul acestei materii în străinătate? Educația juridică se regăsește, în limba engleză, în sintagmele „*law-related education*” (pentru elevi) și „*public legal education*” (pentru adulți), dar și în „*legal awareness*”, „*legal literacy*” ori chiar „*law street*”.

Există standarde internaționale cu privire la educația juridică? Da. La nivel mondial există inițiativa *Education for Justice (E4J)*, dezvoltată în baza *Declarației de la Doha – Promovarea unei culturi a legalității*, adoptată în anul 2015 de Congresul Organizației Națiunilor Unite privind Prevenirea Criminalității și Justiția Penală. Aceasta urmărește să prevină infracționalitatea și să promoveze o cultură a legalității prin activități

de educație pentru învățământul primar, secundar și terțiar. Activitățile de acest gen sunt menite să îi ajute pe profesori să instruiască generațiile următoare pentru a înțelege și aborda mai bine probleme ce pot afecta statul de drept și pentru a încuraja elevii și studenții să se implice activ în comunitățile lor.

La nivel european, încă din anul 2018, Consiliul Uniunii Europene a recomandat statelor membre ca printre competențele-cheie pe tot parcursul vieții să fie și competențele cetățenești, respectiv capacitatea de a acționa în calitate de cetățeni responsabili și de a participa pe deplin la viața civică și socială, pe baza înțelegerii conceptelor și structurilor sociale, economice, *juridice* și politice, precum și a evoluțiilor și a durabilității la nivel mondial.

Există un cadru legal național privind educația juridică? Până în luna noiembrie 2021 au existat reglementări disparate, atât la nivel programatic, cât și la nivel legislativ, care intră în domeniul generos al educației juridice. Sunt prevederi sărace în legea traficului de persoane, a educației, a legii victimelor și a legii violenței domestice, respectiv măsuri izolate în Strategia privind drepturile copilului, cea de securitate cibernetică, de dezvoltare a sistemului judiciar, de incluziune a romilor, de siguranță rutieră, de trafic de persoane sau de combatere a violenței sexuale.

În 2021 apare raportul final al proiectului *România educată* al Președintelui României care prevede pentru învățământul primar și gimnazial înființarea de cluburi de educație juridică și introducerea în programă a elementelor de educație juridică, respectiv eliminarea incompatibilității avocaților de a preda în învățământul preuniversitar, ceea ce se și întâmplă prin Legea nr. 184/2021.

În luna noiembrie a fost aprobată Legea nr. 273/2021, care prevede că printre competențele-cheie care se vor dobândi de către elevii din învățământul primar și cel gimnazial vor fi și cele juridice, respectiv că printre atribuțiile centrelor comunitare de învățare permanentă la nivel local intră și oferirea de servicii

educaționale pentru copii, tineri și adulți prin programe de educație juridică.

Educația juridică se predă non-formal? În baza unui Protocol încheiat în anul 2013 între Ministerul Justiției, Ministerul Educației, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Consiliul Superior al Magistraturii s-a permis accesul magistraților în școli și al elevilor în instanțele judecătorești și parchete pentru a avea întâlniri pe teme de educație juridică. În anul 2017, protocolul s-a extins la Înalta Curte de Casație și Justiție, iar la el a aderat și asociația VeDem Just, respectiv Uniunea Națională a Barourilor din România. În anul 2018, specialiștii din Ministerul Justiției și din Ministerul Educației au alcătuit fișele tematice pentru utilizare la întâlniri. Cele două ministere au organizat „săptămâna educației juridice” în martie și octombrie 2018, respectiv martie 2019. Acest protocol a avut valabilitate până în anul 2021.

Odată cu intrarea în vigoare a noilor coduri, în anul 2014 apare broșura „Unde-i lege nu-i tocmeală”, întocmită de Poliția Capitalei și un membru al Consiliului Superior al Magistraturii, care se dorea un fel de cod penal explicat elevilor. Cu sprijinul VeDem Just, broșura se distribuie la 1.000 de elevi, iar cu sprijinul Ambasadei Olandei, ea ajunge la încă 3.000.

În anul 2015 s-a înființat organizația „Voci pentru Democrație și Justiție” (VeDem Just), care și-a asumat și preluat sarcina de a coordona acțiunile de educație juridică în învățământul preuniversitar. Pentru prima dată mai mulți oameni ai legii, cadre didactice și elevi au colaborat pentru a concepe activități și a răspândi materiale specifice. Astfel, în perioada 2016-2022: a luat naștere ghidul de educație juridică pentru elevi; s-au organizat sesiuni de instruire a studenților la Drept și profesioniștilor dreptului care să predea non-formal educația juridică; s-au desfășurat mai multe concursuri de educație juridică pentru liceeni; s-a alcătuit filmulețul de desene animate „O.I.”; s-au organizat taberele anuale de educație juridică pentru elevi „Legal Academy” și programul de instruire a cadrelor